

Jubileum 75 let šlechtění v Hrubčicích

Ing. Petr Štěpánek, Ph.D.; Agromanuál

V polovině května slavila významné jubileum jedna z našich nejstarších šlechtitelských stanic, která je v současné době součástí společnosti Limagrain Europe, pocházející z Francie. Dlouhodobá šlechtitelská práce se významně zapsala do historie českého zemědělství, kdy zde vyšlechtěné odrůdy znamenaly široké rozšíření na našich polích.

Ohlédnutí za minulostí

Hosty oslav 75. výročí provedl historii šlechtění Ing. Petr Svačina, který se v Hrubčicích dlouhodobě věnoval jarnímu ječmeni. Oblast Hané je díky velmi dobrým klimatickým podmínkám a koncentraci zpracovatelského průmyslu v okolí, centrem šlechtění zhruba již 150 let. Zpočátku se jednalo jen o zušlechťování krajových odrůd, následně v roce 1884 vyšlechtil Emanuel Proskowetz metodou individuálního výběru úspěšnou odrůdu Proskowcova Haná Pedigree, která se následně stala nejpěstovanějším sladovnickým ječmenem v Rakousku-Uhersku. V první pol. 20. století bylo šlechtitelské úsilí roztržštěno do mnoha malých pracovišť se širokým záběrem šlechtěných plodin, teprve od 50. let se začala budovat specializovaná pracoviště pro jednotlivé druhy.

Šlechtitelská stanice v Hrubčicích se sídlem v místním zámečku byla založena v roce 1948 a její první náplní bylo udržovací šlechtění obilnin, brambor a květin, např. tulipánů, narcisů nebo růží. Důležitým mezníkem byl příchod Ing. Karla Domkáře, který na stanici pracoval až do roku 1982. Je autorem jarní pšenice Zlatka, registrované v roce 1960. Ta se následně pěstovala více jak 30 let. Mezi další významné šlechtitele patří i Ing. Miroslav Minstr, CSc., Ing. František Minařík, Doc. Ing. Josef Bouma, CSc. nebo Ing. Zdeněk Ohnoutka, CSc.

V roce 1960 dochází na tomto pracovišti ke specializaci na šlechtění ječmene jarního, pšenice ozimé i jarní. V období let 1948–1989 byly Hrubčice součástí KSP Olomouc, KSP Brno a VŠUO Kroměříž, do privatizace v roce 1993 spadaly pod Morstar Kroměříž. Po dokončení privatizačního projektu vzniká Plant Select, s.r.o, která v roce 1999 navazuje spolupráci s holandskou firmou Cebeco Seeds. Tím získá-

vá přístup nejen k novému výchozímu šlechtitelskému materiálu, ale i k důležitým informacím a mezinárodní zkušenostem. V roce 2006 začíná spolupráce s Limagrainem Europe a o 2 roky později dochází k fúzi s touto francouzskou společností.

Celkem bylo za 75 let existence šlechtitelské stanice v Hrubčicích registrováno 53 odrůd obilnin, mezi neúspěšnější patří 3 odrůdy pšenice jarní: Zlatka, Jara či Sylva. A opomenout nelze ani tzv. diamantovou řadu ječmene jarního. Ta byla vyšlechtěna pomocí ozařování odrůdy Valtický A rentgenovými paprsky a dodnes ovlivňuje výnos i kvalitu sladovnických odrůd. Jeho geny lze nalézt ve velké části současných materiálů šlechtěných u nás i v zahraničí.

Šlechtění ječmene jarního

Šlechtění této plodiny má na starosti mezinárodní tým, jehož součástí je i 5 pracovníků z Hrubčic, uvedl Ing. Radim Korhoň. Pracovní síť je rozdělena do tří regionů, které z hlediska osiva pokrývají veškeré potřeby pěstitelů této komodity v Evropě. Šlechtitelská stanice Hrub-

Hrubčická šlechtitelská stanice sídlí v samém srdci Hané

čice je v rámci středoevropského regionu zaměřena hlavně na sladovnický ječmen pro České pivo, který vyhledává materiály s dobrým zdravotním stavem a vhodnými technologickými parametry pro výrobu tohoto specifického piva.

V rámci šlechtění jarního ječmene je hlavním cílem produkce odrůd vhodných pro výrobu Českého piva, které se na domácím trhu podílí 45 %. Stejný podíl jarního ječmene je určen pro běžná piva a zbývajících 10 % patří nesladovnickým odrůdám. Od roku 1997 bylo v ČR registrováno 144 odrůd ječmene jarního, z toho 22 odrůd (15 %) na České pivo, 102 standard-

ních odrůd (71 %) a 20 odrůd (14 %) je nesladovnických. Na odrůdách pro České pivo se Limagrain podílí 14 ječmeny, z toho 12 pochází z Hrubčic a 2 z Holandska.

Šlechtění pšenice ozimé

Programů na šlechtění pšenice ozimé je v rámci celosvětového působení francouzské společnosti Limagrain velké množství a také šlechtitelská stanice Hrubčice je do nich zapojena, zdůraznil při svém vystoupení Ing. Tomáš Nováček. Dále uvedl, že současné technologie šlechtění pšenice jsou založeny nejen na sběru a analytickém zpracování obrovského množství dat, ale také na systé-

mech zrychlujících šlechtitelské procesy. Navíc je nutné při výběru materiálu zohledňovat čím dál tím širší spektrum parametrů důležitých pro výrobu různorodých potravinářských produktů.

Pod pokličkou Limagrainu

Výsledky podílů na trhu, často jediný měřitelný parametr úspěšnosti firmy, bývají kombinací mnoha faktorů a vazeb, které obvykle zůstávají veřejnosti skryty. Správně zkomponovaný firemní tým a korektní vztahy se zákazníky či zpracovateli zemědělských komodit označil Ing. Zdeněk Šonský za zcela zásadní. Navíc dodal, že jen díky tomu může stát společnost Limagrain na pomyslných stupních vítězů. V ČR má v pšenici ozimé podíl na trhu 25 %, v ječmeni ozimém 24 %, v ječmeni jarním 61 %, v tritikale jarním 43 %, v Inu 68 % a u hrachu 17 %. Na Slovensku svým postavením jasně dominuje trhu s jarním ječmenem, kde jí patří 90 %.

Pozice Hrubčic v Limagrain Europe

Moravská šlechtitelská stanice má ve struktuře francouzské mateřské firmy své pevné místo, zdůraznila v prezentaci Elisabeth Chanliaud, ředitelka šlechtění Limagrain pro Evropu. Z organizačního hlediska je společnost Limagrain družstvo, vlastněné francouzskými farmáři. Ti v roce 1965 založili šlechtitelskou firmu, která výkonově neustále rostla, až se stala 5. nejvýznamnější semenářskou společností na světě. Za úspěchem stojí zejména fakt, že vývoj neprobíhal překotně, ale postupně, na neustále se rozvíjejících základech. Důležitou roli hráli

také fúze s mnoha šlechtitelskými firmami, mezi něž patří i Hrubčice na Hané. Společnost Limagrain působí ve 30 evropských zemích, kde provozuje 27 výzkumných a zkušebních zařízení a 2 technologická centra. V nich zaměstnává přes 550 lidí. Šlechtitelské programy jsou zaměřeny na 8 plodin (kukuřice, slunečnice, řepka olejka ozimá, len, pšenice, ječmen, hrách a bob). Výsledkem je široké spektrum odrůd, které se mohou uplatnit na celosvětovém trhu. Jen v letech 2021 až 2022 bylo zaregistrováno 80 nových odrůd.

Šlechtitelská stanice Hrubčice leží geograficky ve středu evropských šlechtitelských programů a její pracovní týmy jsou plně integrované do struktur Limagrain. Podílejí se celkem na 3 kontinentálních programech, první z nich je zaměřen na jarní ječmen. Probíhá ve spolupráci českých, anglických a nizozemských šlechtitelů, se zacílením na trhy od Francie až po Slovensko. Další kontinentální program se věnuje šlechtění ozimé pšenice ve spolupráci s německými a francouzskými partnery a cílí na její uplatnění ve východní části Evropy včetně Ukrajiny. Nezapomenutelnou pozici má stanice také v rámci vyhodnocování pokusů šlechtění řepky ozimé, které je součástí dalšího kontinentálního programu. Výsledky v podobě nových odrůd jsou pak určeny zejména pro polský, slovenský a ukrajinský trh.

Šlechtění zemědělských plodin by mělo pružně reagovat na všechny klíčové výzvy součas-

Bohatou historií šlechtění v Hrubčicích provedl posluchače stále aktivní šlechtitel jarních ječmenů Ing. Petr Svačina

nosti i budoucnosti, což není vůbec jednoduché. Musí se vyrovnat s klimatickými změnami, extrémními teplotami, s nerovnoměrným rozložením srážek v regionech či brát v potaz otázky potravinové bezpečnosti stále se navyšující lidské populace. Stranou nezůstávají ani problematika chorob a škůdců nebo restriktive účinných látek POR, popř. kvalita výživy hospodářských zvířat či využívání nových technologií v zemědělské prvovýrobě. To všechno musí šlechtitelé řešit, včetně tlaku na zkrácení některých šlechtitelských procesů.

Druhou přednášející z Francie byla Anne-Marie Bochart, manažerka rozvoje obilnin pro Evropu (development portfolio manager). Ta ve svém příspěvku vyzdvihla kvalitu práce hrubčických šlechtitelů i špičkové nasazení obchodního týmu, který dokázal zajistit společnosti Limagrain 1. místo na trhu nejen v ČR, ale i na Slovensku. To se v žádné jiné zemi

zatím nepovedlo. V Polsku je Limagrain na 2. místě, v Holandsku na 3. a ve Francii nebo Maďarsku na 4. místě.

Z hlediska skladby odrůd obsadil největší podíl množitelských ploch v roce 2022 v ČR ječmen Bojos (17 %), následuje Laudis 550 (9 %) a Overture (7 %). Na Slovensku to byla odrůda Overture (30,6 %), LG Tosca (9,7 %) a Tango (6,1 %). Český a slovenský trh také výrazně přispívá k úspěchu společnosti Limagrain v Evropě: v řepce má celkový podíl 26 %, v kukuřici na siláž 15 %, ve slunečnici a pšenici 13 % a 12 % v ječmeni.

Jedinečná poloha šlechtitelské stanice Hrubčice na rozhraní pěstování kontinentálních a raných pšenic, umožňuje šlechtit odrůdy pro různé podmínky. Nové následně putují do celého světa, např. včetně exotické Indie. Navíc jsou na této stanici z hlediska možnosti pěstování v našich podmínkách testovány obilniny z jiných oblastí Evropy. Z těch, co uspěly, můžeme jmenovat např. sladovnický ječmen s výbĕrovou kvalitou Overture z Anglie, sladovnický ječmen LG Tosa z Holandska, oplatkovou pšenici LG Mocca z Německa nebo pšenici ranou LG Absalon z Francie.

Jak profesionální přístup všech šlechtitelů z Hrubčic, tak i vysoké pracovní nasazení prodejního týmu, jsou spolu s entuziazmem zárukou, že česká šlechtitelská stanice v Hrubčicích bude pro společnost Limagrain i místní pěstitele nadále stabilním zdrojem zajímavých odrůd, které pomohou dalšímu rozvoji zemědělství.

Šlechtění stále představuje spoustu ruční práce, kterou nejde nahradit

Šlechtitelský, výrobní a obchodní tým obilnin Limagrain Česká republika, s.r.o. oslavil v Čejkovicích 75 let činnosti šlechtitelské stanice v Hrubčicích